

BSOBAC- BACHELOROPPGAVE MED FORSKNINGSMETODE

Hvordan sosialarbeidere kan bidra til integrering av flyktninger

Med hovedfokus på tre kunnskapsområder:

Empowerment

Relasjonsbygging

og kulturforståelse

Universitetet
i Stavanger

*Det samfunnsvitenskapelige
fakultet*

Bachelor i sosialt arbeid

2020-2023

Stavanger 15.03.2023

Kandidatnummer: 4034

Antall ord med forside: 10022

Innhold

Kapittel 1: INNLEDNING	2
1.1 Bakgrunn for valg av tema	2
1.2 Relevante kunnskap og politiske føringer	3
1.3 Presentasjon av problemstilling	3
1.4 Sosialfaglig relevans	3
1.5 Begrepsavklaringer	4
1.5.1 Integrasjon og integrering.....	4
1.5.2 Flyktninger	4
1.5.3 Kvoteflyktninger	4
1.6 Formål med oppgaven	4
Kapittel 2: Teoretisk forståelsesramme.....	5
2.1 Empowerment	5
2.1.1 Ulike tilnærminger til Empowerment.....	5
2.2 Kulturell forståelsesramme.....	6
2.3 Relasjon	7
Kapittel 3: Metode	8
3. 1 Kvalitative og kvantitative metoder.....	8
3.1.1 Litteraturstudie som metodevalg	8
3.2 Datainnsamling	9
3.3 Inklusjon og eksklusjonskriterier	9
Kapittel 4: Analyse	10
4.1 Presentasjon av funn	10
4.2 Oppsummering av funnene relatert til temaer i utvalget av artikler som følger:.....	10
4.2.1. Anerkjennelse.....	11
4.2.2. Sosial støtte.....	11
4.2.3. Inkludering og tilhørighet	12
4.2.4. Kultursensitivitet	12
4.3 Sammendrag.....	12
4.4 Studiets troverdighet og etiske utfordringer	13
Kapittel 5: Diskusjon	13
5.1 Empowerment	13
5.2 Relasjonsbygging	15
5.3 Kulturforståelse	17
Kapittel 6: Konklusjon	19
Litteraturliste	20
Vedlegg.....	23

Kapittel 1: INNLEDNING

Økende antall flyktninger, hvor en del av disse kommer til Norge, er et veldig aktuelt tema i dagens verden. Statistisk Sentralbyrå viser at Norge bosatte over 244 660 flyktninger med deres familier i 2022 og personer med flyktning bakgrunn utgjør 4,5 prosent av hele befolkningen (Statistisk sentralbyrå, 2022).

Flyktningenes integrering i nye samfunn er en kompleks prosess på grunn av ulike kulturelle bakgrunner, språkvansker og traumer som kan skape forskjellige utfordringer for integreringen. For å ha en god samarbeidskultur er det viktig å ha kunnskap om hvordan man jobber med mennesker fra andre kulturer, spesielt når de har opplevd traumatiske hendelser som kan være ukjente for oss.

Sosialarbeidere har spesielt godt kunnskap om å arbeide med personer som befinner seg i vanskelige livssituasjoner og deres kunnskap kan ha stor verdi for vellykket integrering av flyktninger.

De viktigste kunnskapsområdene til sosialarbeidere vi har hatt stort fokus på i løpet av bachelorstudiet er empowerment, relasjonsbygging og kulturforståelse. I denne oppgaven vil jeg belyse *hvordan sosialarbeidere kan bidra til integrering av flyktninger* ved å fokusere på disse tre kunnskapsområdene.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Bakgrunnen for valg av tema skyldes flere faktorer. For det første har jeg valgt å fokusere på integrering av flyktninger på grunn av min tidligere arbeidserfaring med flyktninger fra 2015 til 2020. I min tidligere jobb jobbet jeg hovedsakelig med oppfølging og bosetting av flyktninger etter at de hadde fått opphold. Disse flyktningene kom enten fra asylmottak eller var kvoteflyktninger som kom direkte fra et annet land. Jeg har hatt mange samtaler med flyktninger fra ulike nasjonaliteter, språk og kulturer, og hovedmålet med jobben var å lære dem norsk så raskt som mulig, finne jobb og hjelpe dem å etablere seg selvstendig i det nye landet.

Min arbeidserfaring med flyktninger var lærerik, og den ga meg innsikt i hva som fungerer og ikke fungerer når det gjelder integrering. Jeg lærte også hvordan jeg kan bygge gode relasjoner basert på flyktningenes tidligere opplevelser, unngå misforståelser på grunn av kulturelle forskjeller og motivere dem til å samarbeide. Jeg la også merke til at mange av flyktningene hadde høy utdanning fra hjemlandet, men manglet kunnskap om hvordan de kunne bruke sin kompetanse i Norge. Siden sosialarbeidere har bredt kunnskap i dette feltet, kan de ofte bidra til at flyktninger med høy kompetanse fra hjemlandet kan bruke sitt kunnskap i det nye samfunnet.

En annen grunn til at jeg har valgt å fokusere på integrering av flyktninger er min praksisperiode på Flyktningtjenesten i Stavanger kommune under min bachelorgrad. Denne erfaringen, sammen med min tidligere arbeidserfaring og læring av nye teorier i løpet av studiet, gjorde meg enda mer interessert i dette temaet. Teoriene ga meg et godt grunnlag for å forstå flyktninger bedre fra et annet perspektiv, og jeg så hvordan Empowerment kan brukes til å motivere og gi flyktninger økt selvtilitt, slik at de selv kan ta initiativ for å finne jobb raskere.

Empowerment, arbeid gjennom relasjon og kultursensitivitet er de områdene sosialarbeidere får mye kunnskap om i løpet av studietiden. Denne kunnskapen er veldig nyttig for sosialarbeiderens rolle i integrering av flyktninger. Dette er spesielt viktig med tanke på langsiktige utfordringer knyttet til en stadig økende andel av pensjonister og økende

velferdsutgifter, der arbeidskraften er velferdsstatens viktigste ressurs (Regjeringen, 2023). Flyktninger kan spille en viktig rolle i å fylle dette gapet, og derfor er det viktig å sikre at de blir godt integrert i samfunnet.

1.2 Relevante kunnskap og politiske føringer

For å forstå integreringsprosessen i Norge er det viktig å ha kjennskap til det politiske rammeverket som regulerer dette området. Dette er spesielt relevant for sosialarbeidere som har en viktig rolle i å støtte og bistå flyktninger i integreringsprosessen, da de ofte jobber innenfor rammene av disse lovene og politiske føringene. Gjennom å ha en god forståelse av disse rammeverkene kan sosialarbeidere bidra til å sikre at flyktninger får tilgang til nødvendige ressurser og tjenester som kan hjelpe dem med å bli integrert i det norske samfunnet.

Introduksjonsloven ble innført i 2003 for å gi nyankomne innvandrere i Norge en grunnleggende opplæring i norsk språk og kultur (Introduksjonsloven, 2003, §1). Loven gjør programmet obligatorisk for innvandrere mellom 18 og 55 år som trenger grunnleggende kvalifisering. Målet med programmet er å gi deltakerne tilstrekkelige norskkunnskap og kunnskap om norsk samfunn og arbeidsliv, slik at de kan delta i det norske samfunnet og arbeidslivet på en selvstendig måte. Programmet består av to hoveddeler: en språkopplæringsdel og en samfunnskunnskapsdel. Den første delen fokuserer på grunnleggende norsk muntlig og skriftlig, mens den andre delen gir opplæring i temaer som norsk samfunn, kultur, lover og regler, arbeidsmarked og andre relevante temaer. Deltakerne får også hjelp til å finne jobb eller utdanning etter fullført program. Programmet har vist seg å være en effektiv måte å integrere innvandrere i det norske samfunnet, og bidrar til å sikre at innvandrere får en god start på livet i Norge og kan delta fullt ut i samfunnet (Regjeringen, 2023). Det er av betydning å bemerke at fra og med 1. januar 2021 gjelder det en ny lov - Lov om integrering gjennom opplæring, utdanning og arbeid. Den nye loven gir mulighet for at introduksjonsprogrammet kan utvides til å vare opptil fire år (Integreringsloven, 2021, §13).

1.3 Presentasjon av problemstilling

Problemstillingen i denne oppgaven går ut på å utforske *hvordan sosialarbeidere kan bidra til integrering av flyktninger*. Etter en grundig vurdering av de relevante kunnskapene sosialarbeidere har i konteksten av integreringsarbeidet for flyktninger, har jeg valgt å fokusere på tre følgende kunnskapsområder til sosialarbeidere: Empowerment, relasjonsbygging og kulturforståelse.

Jeg har som hensikt å undersøke den essensielle kunnskapen som kreves for å integrere flyktninger, og hvordan sosialarbeidere kan anvende sin omfattende faglige kunnskap for å bidra til integreringsprosessen. Denne oppgaven vil fokusere på utvalgte sentrale faglige kunnskaper som sosialarbeidere tilegner seg i løpet av studiene, inkludert Empowerment, relasjonsbygging og kulturforståelse. Gjennom datainnsamlingen vil jeg belyse hvordan disse kunnskapene kan brukes av sosialarbeidere for å effektivt bidra til integrering av flyktninger.

1.4 Sosialfaglig relevans

Migrasjon og integrering er et relevant tema innenfor sosialt arbeid, et yrke som arbeider for å skape sosial endring og løse problemer i mellommenneskelige forhold for å forbedre velferden til mennesker. Sosialt arbeid er både en praktisk yrkesutøvelse og en akademisk disiplin som fremmer sosial endring, utvikling, sosial utjevning, myndiggjøring og frigjøring av mennesker. Sentrale prinsipper i sosialt arbeid inkluderer sosial rettferdighet, menneskerettigheter, kollektivt ansvar og respekt for forskjeller (Ellingsen et al., 2015, s. 21).

Migrasjon og integrering kan være relevant for sosialt arbeid fordi sosialt arbeid ser etter ressurser i mennesker, tenker helhetlig og ser muligheter for å inkludere flere mennesker i fellesskapet. Målet med sosialt arbeid er ikke bare å gi håp til deltakerne, men også å bidra til at de er aktivt involvert slik at de kan vise hva de er gode på og bygge opp sin selvtillit etter traumatiske hendelser de ofte kan ha opplevd (Sissel et al., 2006, s. 17). Sosialt arbeid er preget av en sterk tro på menneskets evne til å overvinne utfordringer og en empatisk tilnærming til mennesker i sårbare situasjoner (Martinsen & Ellingsen, 2019, ss. 100-101).

Sosialarbeidere tilknyttes ulike verdisett, inkludert humanistiske og demokratiske verdier, solidaritet med sårbare grupper, kamp mot fattigdom, arbeid for sosial endring, respekt for klientenes verdighet og integritet, tillit, åpenhet, empati og ansvar (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 4-5).

1.5 Begrepsavklaringer

1.5.1 Integrasjon og integrering

Siden 1970-tallet har økt kulturelt mangfold, spesielt som en følge av innvandring, gitt opphav til nye og omstridte tolkninger av begrepet "integrasjon". I dag vil mange sannsynligvis koble begrepet til inkludering av innvandrere i majoritetssamfunnet. Innvandring har brakt med seg nye typer spenninger og ulikheter på det sosiale og kulturelle området. Disse nye mønstrene av ulikhet utfordrer etablerte oppfatninger om samfunnet, inkludert kriterier for medlemskap, solidaritet, tildeling av rettigheter, nasjonal kultur og relevansen av institusjoner i en ny og kompleks virkelighet (Brochmann, 2020).

Integrasjon ideologien var mer liberal, der nye individer eller grupper skulle inkorporeres ved å oppnå likestilte betingelser i forhold til allerede etablerte grupper. En slik inkorporering skulle ideelt sett skje ved å utvikle gjensidige avhengighetsbånd mellom gruppene, og ved å formalisere regler for plikter og rettigheter. Innvandrere ble betraktet som medlemmer av etniske grupper, og individene ble tildelt rettigheter knyttet til sin gruppetilhørighet eller ble henvist til en bestemt gruppe. Statlig integrasjonspolitikken krever at det tas hensyn til flere kulturer i utformingen og organiseringen av samfunnets offentlige institusjoner (Brochmann, 2020).

1.5.2 Flyktninger

En flyktning er en person som er tvunget til å forlate sitt hjemland fordi de ikke kan eller våger å søke beskyttelse der eller returnere til hjemlandet på grunn av frykt for forfølgelse på grunn av deres rase, religion, nasjonalitet, medlemskap i en sosial gruppe eller politiske oppfatninger (FN-sambandet, 2020).

1.5.3 Kvoteflyktninger

Kvoteflyktninger er også kjent som Overføringsflyktninger, er personer som FN's høykommissær for flyktninger anser som trenger beskyttelse, men som verken kan returneres til hjemlandet sitt eller integreres i landet de har flyktet til. For eksempel Norge er et land som har inngått avtaler med UNHCR om å ta imot overføringsflyktninger som kvoteflyktninger. UNHCR søker på vegne av flyktningene om tillatelse til å bli overført til disse landene (FN-sambandet, 2020).

1.6 Formål med oppgaven

Formålet med denne oppgaven er å belyse den viktige kunnskapen som sosialarbeidere har og hvor viktig rolle de spiller i samfunnet, spesielt med tanke på integrering av flyktninger. Med stadig flere flyktninger som kommer til Europa og Norge, er det viktigere enn noen gang å sørge for at de blir godt integrert for å opprettholde velferdsstatens bærekraftighet. Oppgaven er kvalitativ og tar utforskende tilnærming ved å kombinere data fra flere forskningsprosjekter for å identifisere kunnskap, ferdigheter og praksiser som er nødvendige for å fremme sosial inkludering blant flyktninger.

Kapittel 2: Teoretisk forståelsesramme

Gjennom dette kapitlet vil jeg presentere teoriene som er relevante for problemstilling min. De relevante teoriene jeg har valgt er empowerment (myndiggjøring), relasjonsbygging og kultursensitivitet. Grunnen til at jeg har valgt disse teoriene er at de tre ovennevnte kompetanseområdene til sosialarbeidere har stor betydning for arbeid med flyktninger, noe jeg vil beskrive og drøfte videre i oppgaven. Ovennevnte teorier var også sentrale temaer i løpet av studietiden.

2.1 Empowerment

Flyktninger som kommer til et nytt land kan møte ulike utfordringer, for eksempel, språkutfordringer, kulturelle forskjeller eller følelse av å ha mistet kontroll over eget liv. Det er derfor viktig at sosialarbeidere bruker empowerment for flyktninger sin raskere integrering i samfunnet.

Empowerment knyttes til enkeltindivider og grupper som har følt seg maktesløse og som søker å ta kontroll over sin situasjon (Askheim, 2012, s. 38). Empowerment handler om å gi de verktøyene man trenger for å ta kontroll over eget liv. Disse verktøyene kan hjelpe med å styrke personer som føler seg avmektige, slik at de får bedre selvtillit, økt kunnskap og ferdigheter, og kan mobilisere krefter for å komme seg ut av maktesløshet og oppnå mer kontroll og makt.

Innvandrere er en av de gruppene som oppfattes til å være i avmaktssituasjon, derfor brukes empowerment for å styrke innvandrere slik at de har mer innflytelse og tar kontroll over eget liv. (Askheim, 2012, ss. 11-12). For eksempel, empowerment kan anvendes ved at sosialarbeidere integrerer deltakere i beslutningsprosessen ved utarbeidelse av deres program. Dette bidrar til å styrke selvtillit og selvfølelse blant flyktninger, samtidig som det øker tilliten mellom sosialarbeidere og flyktninger.

Askheim (2012) bruker begrepet empowerment i ulike sammenhenger og med ulike strategier, fra markedsføring til organisasjon og ledelse i både privat og offentlig sektor. På grunn av de positive assosiasjonene empowerment gir, brukes begrepet av ulike aktører med svært ulike ideologiske grunnlag, og derfor har begrepet utviklet seg uten en klar kjerne. Det er derfor viktig å møte begrepet med kritisk holdning og vurdere hvilke agendaer forskjellige aktører har når de bruker det (ss. 11-12).

2.1.1 Ulike tilnærminger til Empowerment

Empowerment-litteraturen deles inn i to hovedtilnærminger: motmaktstilnærmingen og individorienterte tilnærminger. I henhold til motmaktstilnærmingen mobiliseres undertrykte grupper for å etablere motmakt, mens individorienterte tilnærminger tar sikte på å styrke individet. Hovedforskjellen mellom disse er at motmakt tar hensyn til samfunnsmessige

faktorer som påvirker livssituasjonen, med andre ord hvordan samfunn er strukturert, mens individorienterte tilnæringer fokuserer kun på individuell styrking uten å ta hensyn til samfunnsmessige faktorer, for eksempel individuell styrking i form av mer brukermedvirkning (Askheim, 2012, s.16).

Askheim (2012) beskriver emosjonell dimensjon som et annet viktig aspekt av empowerment og har fått økende oppmerksomhet. Denne fokuserer på å stryke den enkelte og mobilisere dens indre ressurser og stryke. Denne dimensjonen er spesielt viktig for integrering av flyktninger, på grunn av at mange av dem opplever mye negativt under flukt og dette fører til at de føler seg mindreverdige eller tror at de ressursene de har ikke har noe verdig (s. 36).

Empowerment er tett knyttet til brukermedvirkning. Brukermedvirkning har som mål å myndiggjøre brukerne og styrke deres rolle som brukerrepresentanter, og skape et godt samarbeid mellom brukere og tjenesteapparat basert på reell medvirkning, gjensidig respekt og likeverdige kommunikasjon (Askheim, 2012, s. 30).

Empowerment i form av individuell selvrealisering kan også være relevant for sosialarbeidere å bruke i kontakt med klienter, bl.a. flyktninger. Empowerment som individuell selvrealisering defineres som positiv tenkning og en måte å mobilisere ressurser på for bedre helse, personlig kraft og selvtillit. På den måten kan det gjøres lettere å oppnå mål og få en mestringsfølelse (Askheim, 2012, ss. 42-44).

Empowerment er kritisert for å ha tendensen til å virke som en myk styring. Med andre ord, når sosialarbeidere aktivt bruker empowerment, er det fort gjort å at de får frem deres vilje uten at klientene er bevisst på dette (Askheim, 2012, s. 89).

2.2 Kulturell forståelsesramme

Kultur er et begrep som brukes til å forstå likheter og forskjeller mellom mennesker og grupper, og hvordan de organiserer sine erfaringer og kunnskap gjennom systemer av verdier og betydninger. Begrepet kultur brukes blant annet for å kaste lys over sammenhenger mellom likheter og forskjeller, og gir oss innsikt i hvordan vi mennesker ordner erfaringer gjennom klassifikasjon (Kronenfeld 2008, referert i Eide. et al., 2009, s. 16). Kultur betegner det som binder sammen og gjør meningsfull kommunikasjon mulig (Eide. et al., 2009, s. 15-16).

Begrepet kultur er fleksibelt og brukes som et verktøy til å orientere seg i en mangfoldig verden, og det er mulig å oppnå kommunikasjon på tvers av kulturelle forskjeller hvis interessen er tilstrekkelig (Eide, et al., 2009, s. 16).

Ifølge Eide et al. (2009), når det gjelder innvandring og integrasjon, er begrepet kultur ofte koblet til avgrensede grupper som er sett på å være homogene. Kultur brukes da som en determinerende faktor for gruppen sin adferd og har negativ konnotasjon. Forfatteren mener det er mye generalisering av begrepet kultur og det er viktig å ha en mer nyansert tilnærming til kulturforskjeller og kulturspesifikke overgrep, der man tar hensyn til både kultur-, kjønns- og klasseforskjeller, men samtidig unngår å generalisere og akseptere praksiser og verdier bare fordi de er kulturelle (s. 43).

2.2.1 Kulturanalytisk perspektiv og kultursensitivitet

Kulturanalytisk perspektiv gir oss mulighet til å se hvordan andre mennesker forstår verden og hvordan dette påvirker deres erfaringer i ulike situasjoner. Målet med det kulturanalytiske perspektivet er å skille mellom forskjellige mennesker sin måte å oppfatte verden og å være bevisst på at forskjellige mennesker ikke tenker på lik måte (Eide et al., 2009, s. 13).

Kultursensitivitet handler om å ha kunnskap om og forståelse for ulike kulturer og livssyn, og å kunne tilpasse kommunikasjonen og tjenestetilbudet til den enkelte brukers behov og preferanser. Dette innebærer å være åpen for forskjellige måter å tenke og handle på, å respektere ulike verdier og normer og å være bevisst på hvilke faktorer medvirker til diskriminering og marginalisering av minoritetsgrupper (Qureshi et al., 2009, s. 206).

I profesjonell yrkesutøvelse er det viktig å ha kunnskap om kultursensitivitet i et mangfoldig samfunn på grunn av at det bidrar til å skape tillit og trygghet mellom profesjonsutøveren og brukeren og dermed øker sjansen for gode relasjoner og samarbeid (Qureshi et al., 2009, s. 206).

2.3 Relasjon

En god relasjon med klienten kan assosieres med faktorer som tillit, trygghet, effektiv kommunikasjon og samarbeid mellom fagpersoner og klienter. Flyktninger kan være skeptiske til tjenesteapparatet på grunn av negative erfaringer, noe som kan gjøre det vanskelig for sosialarbeidere å oppnå gode resultater. For sosialarbeidere som jobber med flyktninger i integreringsprosessen er det derfor avgjørende å etablere positive relasjoner med flyktningene.

Stolanowski & Rønnestad (1997) beskriver begrepet relasjon i psykososialt arbeid mellom fagpersoner og klienter som profesjonell. Han definerer den profesjonelle relasjonen som en type relasjon som utvikler seg mellom en fagperson og en klient, hvor fagpersonen forsøker å hjelpe klienten i arbeidsmessige sammenheng (s. 10).

Forfattere påpeker at kvaliteten av relasjon mellom klienten og fagpersonen kan være avgjørende for å oppnå et godt resultat. Kvalitativt sosialfaglig arbeid krever kunnskap og kompetanse, hvor kunnskap betyr teoretisk og/eller konseptuelt vitenskap, mens kompetanse handler om evnen til å omsette kunnskapen i praktisk handling ved bruk av metoder og verktøy. Innen psykososialt arbeid blir den profesjonelle hjelperen betraktet som verktøyet som skal brukes til å bistå mennesker i nød, og det er gjennom relasjonen mellom hjelperen og klienten at løsningsarbeidet skal finne sted (Stolanowski & Rønnestad, 1997, s. 10).

Teksten understreker også viktigheten av å ta hensyn til klientens opplevelse av relasjonen, da denne kan påvirke deres selvbilde, utforskende holdning til problemene de står overfor, og troen på egne evner. God relasjon med klienten kan stryke klienten sin selvtillit, selvfølelse, den kan føre til mer tiltro og økt innsikt i egne ressurser (Stolanowski & Rønnestad, 1997, s. 11).

En god relasjon mellom hjelper og klient kan påvirke behandlingsprosessen og utfallet positivt, mens en dårlig eller destruktiv relasjon kan svekke klientens tillit til seg selv og hindre endring. Selv om psykososialt arbeid ikke er det samme som psykoterapi, kan det likevel være relevant å dra nytte av forskning fra psykoterapifeltet når det gjelder relasjonen mellom hjelper og klient. I begge roller er det viktig for hjelperen å utøve taktfullhet og respekt overfor klienten for å utvikle tillitsforholdet. En god relasjon kan være spesielt viktig for klienter som er sårbare og hvor selvfølelsen er truet. Å kunne snakke med noen man har tillit til kan også være til hjelp for personer som opplever vanskeligheter med mennesker som er viktige for dem (Stolanowski & Rønnestad, 1997, s. 12).

Stolanowski & Rønnestad (1997) beskriver også empati som en viktig del av relasjonsbygging med klienten. Empati handler om å forstå og føle med en annen persons følelser og opplevelser. Forfattere vektlegger at terapeuten må nøyaktig innleve seg i

klientens private verden, uten å la sine egne følelser og opplevelser bli bundet opp i det. Det er viktig å merke seg at terapeutens opplevelse ikke er identisk med klienten sin (s. 15).

Kapittel 3: Metode

I dette kapittelet vil jeg presentere min metode for å belyse problemstillingen min og hvordan jeg har utført et litteraturstudie for å svare på denne problemstillingen. Å beskrive hvilken metode eller fremgangsmåte er brukt i arbeidet med oppgaven er et krav i en akademisk oppgave. Metodisk beskrivelse skal vise hvordan man konkret har gått fram for å søke litteratur, har gjort vurderinger og analysert resultatene (Grønseth & Jerpseth, 2019, s. 81).

Metode er en planmessig fremgangsmåte, især i vitenskap og filosofi. Ordet kommer fra gresk *methodos* og betyr å følge en bestemt vei mot et mål (Tranøy, 2019).

Dalland (2020) beskriver metoden en velger i en oppgavens kring som et redskap i møte med det en vil undersøke. Metoden er en sentral del av vitenskapelig praksis, da den gir en strukturert tilnærming til å løse problemer, og er en fremgangsmåte som gir retningslinjer for å samle og analysere data, samt trekke konklusjoner (Dalland, 2020, s. 53).

Dalland (2020) beskriver videre at en systematisk metode for kunnskapsutvikling imidlertid krever mer enn bare ærlighet og sannhet. Den krever også systematisk tenkning og planlegging og sikrer at data samles på en pålitelig måte (Dalland, 2020, s. 53).

3. 1 Kvalitative og kvantitative metoder

Det finnes ulike forskningsmetoder til å undersøke et sosialt fenomen, blant annet kvalitativ og kvantitativ tilnærming (Dalland, 2020, s. 54). Kvalitative metoder fokuserer på fortolkning og systematisering av data som stammer fra samtale, observasjon og skriftlig tekst. Målet er å utforske meningsinnholdet og forståelsen av de involverte i forskningen eller fenomenet. (Den nasjonale forskningsetiske komiteen, 2009).

Kvantitative metoder bruker statistiske teknikker for å analysere og generalisere data som er målbare. Valg av forskningsmetode er avhengig av problemstillingen og formålet med studien. Kvalitative metoder er egnet for å undersøke oppfatninger og opplevelser av sosiale fenomener og kvantitative metoder er bedre for å måle forekomsten av et fenomen (Den nasjonale forskningsetiske komiteen, 2009).

3.1.1 Litteraturstudie som metodevalg

Metoden som jeg bruker for å finne svar på problemstillingen min er litteraturstudie eller *litteratures review*. Aveyard (2014) beskriver litteraturgjennomgang/*literature review* som omfattende studie og tolkning av litteratur som omhandler en bestemt problemstilling. Litteraturstudie er en systematisk tilnærming hvor man søker å identifisere, vurdere og analysere relevant litteratur for å besvare forskningsspørsmålet. (s. 2). Aveyard (2014) beskriver litteraturstudie som et puslespill hvor man ser på hvert stykke litteratur som en del av en større sammenheng. Et grundig søk og analyse av litteraturen gir nye innsikter, da all litteratur blir vurdert sammen og relevant informasjon settes i sammenheng (s. 2).

En litteraturgjennomgang er en spesifikk metode som følger anerkjente steg i forskningsprosessen. Det kreves et klart definert forskningsspørsmål som besvares gjennom søk, evaluering og vurdering av relevant litteratur. Ny innsikt kan utvikles, og kunnskapshull blir identifisert, noe som kan indikere behovet for videre studier. Som med all annen

forskning, bør metodene som brukes dokumenteres fullt ut, og en litteraturgjennomgang bør vanligvis inneholde visse komponenter (Aveyard, 2014, ss. 3-4).

Aveyard (2014) beskriver viktigheten i en litteraturstudie at gjennomgangen oppsummerer tilgjengelig litteratur om et emne, og presenterer en analyse av den tilgjengelige litteraturen slik at leseren ikke trenger å lese hver enkel forskningsrapport som er inkludert i gjennomgangen (s. 4). Dette er viktig fordi det er en økende mengde litteratur tilgjengelig for helse- og sosialfaglige yrkesutøvere, som ikke kan forventes å lese og assimilere all informasjon om et emne. Litteraturgjennomgangen er derfor viktig for å opprettholde en oppdatert praksis, og for å unngå feilaktig informasjon fra enkeltstudier. Gjennomganger gir en samlet oversikt over forskningen om et bestemt emne, og er dermed nyttige for praktiserende yrkesutøvere som ikke har tid til å lese alle studiene individuelt (Aveyard, 2014, s. 4).

Som tidligere referert til i oppgaven, tar min problemstilling sikte på å undersøke hvordan sosialarbeidere kan bidra til integrering av flyktninger, og som metode har jeg valgt å benytte en litteraturstudie. Med utgangspunkt i denne problemstillingen har jeg identifisert tre vitenskapelige artikler. Gjennom bruk av litteraturstudiet som metode kan jeg oppnå en mer omfattende oversikt over tidligere forskning på dette området, og dermed utvikle en mer inngående forståelse av eksisterende kunnskap. Litteraturstudie kan også gi meg en bredere innsikt i problemstillingen, noe som er spesielt viktig i lys av oppgavens begrensede omfang og tidsramme. Derfor vil litteraturstudiet være en effektiv metode for min oppgave.

3.2 Datainnsamling

Datainnsamling er en viktig fase i enhver forskning. Det er gjennom denne fasen at forskere samler inn informasjon og data som vil bidra til å besvare forskningsspørsmålet. Under mitt arbeid med denne oppgaven var denne delen mest krevende og utfordrende. Dette skyldes begrenset kunnskap og erfaring i forhold til datainnsamling. I løpet av datainnsamlingen ble det mye prøving og feiling fram til jeg fant en god teknikk og tilnæringsmåte som fungerte best for meg. Søket varte fra 19/12/22-28/02/2023.

For å finne relevante artikler har jeg begynt med å innlede søk på google Scholar, Oria og Idunn for å orientere meg om temaet jeg har valgt. Thidemann (2019) anbefaler et innledende litteratursøk for å orientere seg i litteratur og forskning fra ulike kilder (s. 81).

I innledende søk startet jeg søket ved å anvende disse nøkkelordene «Integrering og sosialarbeider», «flyktninger og sosialarbeider», i et forsøk på å identifisere relevante artikler på norsk. Imidlertid var resultatet av søket negativt og ingen av de artiklene var relevante for mitt valg av tema.

Etter flere mislykkede forsøk med å finne relevante artikler på norsk, begynte jeg å endre søket til engelsk. For å finne relevante artikler har jeg gjennomført søket med disse nøkkelbegrepene: «immigration AND social worker», «Refugee And social worker», «Refugees, integration, relationship building», «Refugee, empowerment, social worker». Etter at jeg har anvendt disse nøkkelordene på engelsk, ble omfanget av treff for stor og derfor måtte jeg bruke inklusjon og eksklusjonskriterier for å måle sikker treff og unngå irrelevante artikler.

3.3 Inklusjon og eksklusjonskriterier

Inklusjon og eksklusjonskriterier handler om å avgrense søket slik at søket skal være mer begrenset, slik at man ikke får opp for mange artikler i søket og at de mest aktuelle artiklene

som er relevant for valg av tema blir identifisert. I Oria databasen har jeg valgt følgende inklusjonskriterier:

- . Vis kun: fra fagfelleverderte
- . Dokumenttype*: artikler
- . Artikkel fra 2018-2023
- . Artikkelen skal være norsk eller engelsk
- . Emne: Flyktninger, Integrasjon osv.

Aveyard (2014) forteller at fordelene med inklusjon og eksklusjonskriteriene er at de kan bidra til å utvikle en strategi for søkingen, slik at søket blir mer relevant for det man ønsker å undersøke og oppnå (s. 77). Se vedlegg nummer 1 for fullstendig søk og skriveskole.

Kapittel 4: Analyse

Jeg benytter meg av tematisk analyse for å sortere forskjellige temaer i mitt datamateriale. Maguire & Deahunt (2019) beskriver tematisk analyse som en kvalitativ metode for å identifisere mønstre og temaer i data. Målet med tematisk analyse er å identifisere temaer som er viktige eller interessante i dataene, og å bruke disse temaene til å si noe om et forskningsspørsmål eller en problemstilling (Maguire & Deahunt, 2017, s. 3352). Jeg har valgt å benytte en tematisk analyse fordi jeg anser denne metoden som mer oversiktlig og enklere å utføre sammenlignet med den metoden som beskrives av (Aveyard 2014, s. 143).

Maguire & Deahunt (2019) presenterer en tematisk analyse i seks trinn, og jeg har fulgt disse trinnene nøye. Jeg har valgt å skrive de mest relevante trinnene i denne oppgaven, inkludert tematisk tabell, sammendrag av data og diskusjon av funn som er det siste trinnet i analysen. På grunn av begrensninger i antall ord som er tilgjengelige for denne oppgaven, har jeg ikke tatt opp de resterende trinnene som gjelder valgt analysemetode.

4.1 Presentasjon av funn

I denne delen av oppgaven vil jeg presentere temaene som er relatert til hver artikkel i en tabell, etterfulgt av funn i utvalgte temaer og et sammendrag av hver artikkel.

4.2 Oppsummering av funnene relatert til temaer i utvalget av artikler som følger:

Artikkel navn og År	Land	Formål	Sentrale temaer

Capturing practice wisdom: advancing the empowerment of women from refugees and migrant backgrounds (2021)	Australia	Undersøker hvordan empowerment kan brukes til å styrke og øke likestilling og selvbestemmelse blant kvinner med flyktningbakgrunn	Empowerment Sosial støtte Inkludering/tilhørighet Kultursensitivitet
Professionals' key knowledge, competences and practices to promote social inclusion of refugees (2019)	Portugal	Identifisere ferdigheter og praksiser som er mest effektive for å bidra til raskere integreringsprosess.	Kultursensitivitet Sosialstøtte Empowerment Inkludering
Leader building relationships with young refugees during a sport project (2021)	Nederland	Bygge relasjoner gjennom sport og undersøke hvordan disse relasjonene kan bidra til sosial inkludering	Kultursensitivitet Sosial støtte Empowerment Inkludering

4.2.1. Anerkjennelse

Anerkjennelse og Empowerment ble funnet å være vesentlige faktorer for å øke selvtillit og for å styrke deltakernes evne til å delta i samfunnet. Studien viser at deltakere med bakgrunn som flyktninger og innvandrere ofte opplever marginalisering og stigmatisering, noe som kan føre til redusert selvtillit og selververd. Anerkjennelse av deltakernes erfaringer og kompetanser ble funnet å være viktig for å øke selvtilliten og selververd hos deltagere i denne gruppen. Empowerment ble også identifisert som nøkkelen for å hjelpe deltakerne til å ta kontroll over egne liv og til å ta beslutninger som kan påvirke deres sosiale og økonomiske situasjon.

4.2.2. Sosial støtte

For å øke sosial støtte blant deltakere, er det hensiktsmessig å tilby støttende og empatiske relasjoner. Det er viktig å understreke betydningen av sosial støtte for å bygge tillit mellom unge deltakere og ledere, spesielt når det gjelder deltakere med flyktning- og migrantbakgrunn. Sosial støtte fungerer også som en vesentlig faktor for å fremme inkludering og tilhørighet for slike deltakere.

4.2.3. Inkludering og tilhørighet

Inkludering og tilhørighet er ansett som avgjørende faktorer for å skape en følelse av tilknytning til samfunnet og oppnå sosial inkludering. De er også nøkkelkomponenter for å bygge et fellesskap blant unge deltakere og støtte deres sosiale inkludering. I tillegg er inkludering og tilhørighet viktige for å redusere risikoen for isolasjon og ensomhet, og å etablere en følelse av fellesskap og tilknytning.

4.2.4. Kultursensitivitet

Resultatene av studiet viste at fagpersoner som arbeider med flyktninger, må ha gode kunnskap om kulturelle forskjeller og evne til å justere sin praksis i henhold til dette. Videre påviste studiet at ledere må være oppmerksomme på den kulturelle bakgrunnen og verdiene til unge flyktninger, og kunne imøtekomme deres ulike behov og erfaringer. En tilnærming som tar hensyn til kultur, ble identifisert som en nøkkelfaktor for å skape tillit til fagpersoner.

4.3 Sammendrag

“Capturing practice wisdom: advancing the Empowerment of women from refugee and migrant background” publisert i British Journal of social work (2021).

Artikkelen presenterer et program for å hjelpe og gi økt selvstyring til kvinner som er flyktninger eller migranter. Empowerment tilnærming er sentralt i programdesignen, hvor det tas hensyn til kvinnenenes unike situasjoner og deres sosiale kapital bygges opp. De ansatte lytter nøye til deltakerne og tilpasser programmet etter individuelle behov, slik at deltakerne føler seg hørt og anerkjent. Programmet fokuserer på å styrke og oppmuntre kvinnene, gi dem en følelse av autonomi og introdusere deres kunnskap og ferdigheter for andre sosiale grupper og tjenesteleverandører. Dette fører til at deltakerne utvikler sin selvtillit, føler seg trygge i grupper og danner sosial kapital.

“Leader building relationships with young refugees during a sport project” publisert in doi.org (2021).

Formålet med dette studiet var å undersøke hvordan unge flyktninger bygger relasjoner med ledere gjennom et idrettsprosjekt, og hvordan disse relasjonene kan bidra til sosial inkludering. For å samle inn data, benyttet forskerne en kvalitativ metode og brukte observasjonsformer for å samle inn data fra sosialarbeidere. Resultatene viste at sosialarbeidere investerte tid og energi i å bygge relasjoner, og benyttet ikke-verbale kommunikasjonsmetoder for å etablere tillit. Gjennom disse relasjonene og aktivitetene opplevde deltakerne glede og fellesskap, og kunne glemme utfordringene de stod overfor. Studiet viste at etablering av gode relasjoner var avgjørende for å bidra til positivitet og inkludering.

“Professionals’s key knowledge, competence and practices to promote social inclusion of refugees”. Publisert i doi.org (2019).

Studien identifisere de viktigste faktorene som bidrar til å fremme sosial inkludering blant flyktninger, og undersøker hvordan fagpersoner kan utvikle og implementere strategier for å støtte denne prosessen. Det er en kvalitativ studie som bruker data fra to forskningsprosjekter for å identifisere kunnskaper, ferdigheter og praksiser som er nødvendige for fagpersoner som jobber med flyktninger og som fremmer sosial inkludering. Studiet har vist at å kunne bygge kvalitetsrelasjoner mellom fagpersoner og flyktninger er en nøkkelkompetanse som krever empati, kulturell forståelse og følelse av tilhørighet.

Tilpasning til en annen kultur ble identifisert som viktig ferdighet, og kunnskap om historie og kultur er avgjørende for effektiv sosial inkludering.

4.4 Studiets troverdighet og etiske utfordringer

Gjennom hele arbeidet med denne oppgaven har troverdighet og forskningsetikk blitt ivaretatt. Pålitelighet eller troverdighet er et kriterium for kvalitet i forskning, og det er viktig at det arbeidet som presenteres kan stoles på (Daland, 2020, s. 58). Videre har det blitt gjennomført kildekritikk av hver artikkel og annen data som har blitt benyttet i oppgaven. Ifølge Daland (2020) har kildekritikk to sider. Den ene siden handler om å finne den mest relevante litteraturen som belyser problemstillingen, mens den andre siden handler om å redegjøre for litteraturen som blir benyttet i oppgaven (s. 141).

Forskningsetikk er også et viktig element som må ivaretas i forskningen, da det handler om moralsk og etisk forsvarlighet. Som beskrevet av Daland (2020), handler det ikke minst om å ivareta personvernet, men også om at forskningens mål skal være å frembringe ny kunnskap (s. 168).

Kapittel 5: Diskusjon

Slik som tidligere nevnt er problemstillingen til denne oppgaven hvordan sosialarbeidere kan bidra til integrering av flyktninger. Integrering av flyktninger er et viktig tema på grunn av flere årsaker. For det første kan økende klimaendringer og stadig økende konflikter føre til at flere mennesker blir internt fordrevet eller tvunget til å krysse landegrenser for å søke trygghet fra områder preget av konflikt og uro (Regjeringen, 2023). En slik økning av antall folk på flukt kan igjen føre til flere utfordringer knyttet til integrasjon og samfunnsbygging, og dermed understreker betydning av å tilby støtte og tjenester som kan hjelpe flyktningene med å integrere seg i nye samfunn.

Integreringsprosessen kan ofte være utfordrende, da mange av de som flykter kan ha blitt utsatt for ulike former for vold og kan treffe barrierer knyttet til kulturelle forskjeller og språk. I en slik situasjon har samfunnet behov for sosialarbeidere. Sosialarbeidere er en profesjonsgruppe som tilbyr tjenester til bl.a. denne gruppen mennesker. Sosialarbeiderens rolle i integrering av flyktninger kan utdypes ved å vise at sosialarbeidere besitter kompetanse til å forebygge, løse og redusere sosiale problemer. Videre kan sosialarbeidere mobilisere og engasjere ressurser i omgivelsene, og bidra med endringsarbeid og motivasjonsarbeid (Martinsen & Ellingsen, 2019, s. 15). I dette kapitlet, i tråd med den valgte problemstillingen, vil jeg diskutere tre sentrale kunnskapsområder for sosialarbeidere: empowerment, relasjonsbygging og kulturforståelse og hvordan sosialarbeidere kan bidra til integreringsprosessen ved å anvende noe av deres unike kompetanse.

5.1 Empowerment

Empowerment brukes for å styrke ulike grupper som oppfattes å være i en avmaktssituasjon, for eksempel innvandrere og personer med rusmisbruk (Askheim, 2012, s. 11-12). Dette er fordi empowerment kan bidra til å gi en følelse av styrke, kraft, innflytelse, makt og kontroll over eget liv. Målet med empowerment er å styrke personer som føler seg avmektige, slik at de får bedre selvillit, økt kunnskap, og ferdigheter og dermed mobiliserer krefter til å komme seg ut av maktesløshet (Askheim, 2012, ss. 11-12).

Empowerment kan også brukes av sosialarbeidere som et verktøy i integrering av flyktninger. I denne sammenhengen handler empowerment om å gi flyktninger de verktøyene

de trenger for å ta kontroll over sine egne liv og bevisstgjøre dem om at de har verdifulle ressurser og kunnskap som de kan bruke for å bygge opp et nytt liv. Dette kan inkludere det å jobbe med flyktningene for å identifisere deres individuelle styrker og ressurser og hjelpe dem med å sette realistiske og oppnåelige mål for integrering. Sosialarbeidere kan også støtte flyktninger i å utvikle selvstendighet og selvtillit ved å gi dem kunnskap og verktøy for å navigere i samfunnet (Askheim, 2012, s. 67).

Ifølge Whitaker et al. (2021) kan Empowerment-tilnærmingen bli brukt ved å hjelpe flyktninger med å utvikle sine ferdigheter og styrke deres selvtillit og selvfølelse, noe som igjen kan bidra til raskere integrering i samfunnet (s. 1302). Videre beskriver Whitaker et al., (2021) at sosialarbeidere kan bruke empowerment for å hjelpe flyktninger med å finne sin plass i samfunnet, for eksempel ved å hjelpe dem med å søke jobber, få utdanning og delta i samfunnsaktiviteter (s. 1302).

Empowerment-litteraturen skiller mellom to hovedtilnærminger: motmaktstilnærmingen (Askheim, 2012, s. 21) og individorienterte tilnærminger (Askheim, 2012, s. 16). Sosialarbeidere kan bruke begge tilnærmingene for å styrke flyktningene, men det er viktig å huske at motmaktstilnærmingen tar hensyn til samfunnsmessige faktorer som påvirker livssituasjonen til en gruppe eller person, mens de individorienterte tilnærmingene bare fokuserer på hvordan det enkelte individet kan styrkes uten å ta hensyn til samfunnsmessige faktorer (s. 35-36). Ulike konseptualiseringer av empowerment kan påvirke flyktninger sin programdesign og praksis. Derfor er det viktig for sosialarbeidere å ha kunnskap om ulike tilnærminger til empowerment, og å tilpasse tilnærmingen til den enkelte flyktningens behov og situasjon (Askheim, 2012, s. 42).

Ifølge Whitaker et al. (2021) en av de sentrale faktorene i empowerment er å fokusere på styrking av individuelle ressurser og bygging av sosial kapital (s. 1304). Dette kan hjelpe flyktninger med å bli mer selvstendige og selvsikre i nye omgivelser. Sosialarbeidere kan bidra til dette ved å lytte nøye til flyktningenes unike situasjoner og styrke deres egne ressurser. Dette gjenspeiler individorientert tilnærming. utfordringer ifølge sosialarbeidere som har vært med i den forskningen er at det kan være problematisk å få tilgang til ressurser og nettverk som kan hjelpe flyktningene de jobber med. Dette kan være spesielt vanskelig i områder der sosiale tjenester er underfinansierte eller overbelastet. En annen utfordring kan være språkbarriere som kan gjøre det vanskelig for sosialarbeidere å lytte dypt til flyktningene og forstå deres behov og ønsker. Selv om tolker kan brukes, kan det likevel være vanskelig å kommunisere effektivt og presist mellom ulike språk og kulturer (Whitaker et al., 2021, s. 1305).

I samsvar med motmaktstilnærmingen kan sosialarbeidere bidra til integrering av flyktninger ved å fokusere på å øke bevisstheten om sammenhengen mellom enkeltpersoners og grupper livssituasjon og samfunnsstrukturelle forhold. Det er viktig å anerkjenne at personens posisjon i samfunnet ikke er gitt av naturen, men er et resultat av historiske og menneskeskapte prosesser som kan endres (Askheim, 2012, s. 21).

I den ovennevnte forskningen (Whitaker et al., 2021) er det påpekt at sosialarbeidere kan bidra til integrering av flyktninger ved å arbeide med lokalbefolkningen for å skape et inkluderende samfunn. Dette kan inkludere å øke bevisstheten om flyktningers situasjon, støtte lokale organisasjoner som arbeider med flyktninger og oppmuntre til kulturell utveksling mellom flyktninger og lokalbefolkningen (s. 1305).

Whitaker et al. (2021) viser også betydningen av å bygge nettverk og samarbeide med andre organisasjoner og tjenester for å sikre at flyktningene får tilgang til de tjenestene de trenger for å lykkes i sitt nye samfunn. Sosialarbeidere kan bidra til å bygge disse nettverkene ved å samarbeide med andre organisasjoner og tjenester for å tilby ulike aktiviteter og støtte (s. 1305). Samarbeid med andre tjenester og bygging av nettverk kan også bidra til å utvide

tjenestene som tilbys og øke samfunnskapasitet, noe som kan øke integreringsprosessen ytterligere (Whitaker et al., 2021, s. 1305).

Det finnes et mangfold av tilnæringer for å benytte empowerment for grupper som har erfart situasjoner av avmakt. Askheim (2012) beskriver at *brukermedvirkning* er et praktisk verktøy som er basert på empowerment, eller myndiggjøring. Ved å myndiggjøre brukerne kan man styrke deres rolle som brukerrepresentanter og skape et godt samarbeid mellom brukere og tjenesteapparat basert på reell medvirkning, gjensidig respekt og likeverdig kommunikasjon (s. 30). I Askheim (2012) er det bare beskrevet betydningen av brukermedvirkning for personer med psykiske lidelser, men brukermedvirkning kan ha stor betydning for flyktninger også. Grunnen til dette er at flyktninger også har mange negative opplevelser og befinner seg i et nytt land hvor de ikke er kjent med egne rettigheter og systemet. Derfor er det viktig at sosialarbeidere er oppmerksomme på brukermedvirkning og informerer klientene godt om dette.

Selvrealisering kan også være en empowering tilnærming for sosialarbeidere. Denne tilnærmingen fokuserer mest på den enkeltes individuelle livsverden og på å få fram det autentiske i individet. Sosialarbeidere kan bidra til å øke bevisstheten om at selvrealisering også kan ha samfunnsmessige konsekvenser og at positiv tenkning ikke alltid er tilstrekkelig for å løse komplekse samfunnsproblemer (Askheim, 2012, s. 42).

Ut ifra min profesjonelle erfaring, er utfordringer flyktninger kan møte at integreringsprogrammer og tjenester kan være utformet på en måte som ikke tar hensyn til deres spesifikke behov og erfaringer. Dette kan gjøre det vanskelig for sosialarbeidere å tilpasse programmene til individuelle behov og hindre effektiv integrering. Studien til Whitaker et al. (2021) legger også vekt på at flere ansatte har opplevd utfordringer med å opprettholde kontakter med relevante sektorer i samfunnet. En av de ansatte har, for eksempel, vært frustrert over manglende kontakter med industrien for å kunne gi direkte introduksjon om arbeidsplasser for kvinnene. Dette kunne påvirke om programmet var vellykket eller ikke (s. 1305).

Empowerment har ganske tynn grense med myk styring, og dette kan også være en utfordring. Det er viktig å være bevisst på dette og samtidig gi rom for at flyktningene kunne ta ansvar for egne liv og finne sin egen vei til integrering i samfunnet (Askheim, 2012, s. 89).

For sosialarbeidere er det også viktig å huske at en empowerment-tilnærming ikke er en fasit-løsning, men heller en prosess som krever en kontekstuell og individuell tilnærming. Sosialarbeidere må ta hensyn til flyktningenes individuelle utfordringer og ressurser, samt de strukturelle faktorene som kan påvirke deres integreringsprosess jf. sosialt arbeids definisjon (Ellingsen et al., 2015, s. 21).

Whitaker et al. (2021) viser at det er viktig at sosialarbeidere har de nødvendige kunnskapene og ferdighetene for å støtte deltakerne i programmet. Dette inkluderer å lytte nøye til deltakernes erfaringer og tilpasse programmene til lokale behov og deltakernes mål, samtidig som de overholder finansieringskrav og påvirker tjenester og deres finansieringskilder mot sosial inkludering. Sosialarbeidere må også bruke sin faglige innsikt for å håndtere komplekse situasjoner og samarbeide med deltakerne og samfunns nettverkene for å oppnå de beste resultatene (ss.1308-1309).

5.2 Relasjonsbygging

Smits & knoppers (2021) påpeker at en av de viktigste faktorene som påvirker effekten av sosialarbeidernes arbeid er kvaliteten på relasjonen mellom sosialarbeideren og flyktningen. Sosialarbeidere kan spille en viktig rolle i integreringsprosessen ved å bygge sterke

relasjoner med flyktninger (s. 667). Studien påpeker videre at relasjonsbygging kan ha positive effekter på både individuell og kollektiv nytelse og skape glede blant flyktninger og deres familier, samt bidra til et mer fargerikt og levende miljø (Smits, F. & Knoppers, A. 2021, s. 667).

Stolanowski & Rønnestad (1997) påpeker at relasjonen mellom sosialarbeider og klient kan betraktes som en profesjonell relasjon, der relasjonen er et verktøy som brukes til å bistå mennesker i nød (s. 11). Denne relasjonen er avgjørende for å oppnå positive resultater for klienten. Samtidig kan denne relasjonen bli påvirket av personlige egenskaper til sosialarbeideren. Det er viktig å ta hensyn til klientens opplevelse av relasjonen, da dette kan ha konsekvenser for deres selvbylde, utforskende holdning til problemene de står overfor, og troen på egne evner (Stolanowski & Rønnestad, 1997, s. 11).

Studiet til Smits & Knoppers (2021) bekrefter at relasjonsbygging kan bidra til bedre resultater i integreringsarbeidet: når klienten føler seg trygg og respektert av sosialarbeideren, kan det føre til bedre resultater i arbeidet mot å oppnå klientens mål. Klienten kan være mer villig til å ta imot hjelp og råd fra sosialarbeideren, og dette kan bidra til å øke sjansene for suksess (s. 662).

En av de viktigste funnene i Smits & Knoppers (2021) sin studie var at tilstedeværelse tilnærmingen (presence approach) er en effektiv måte for sosialarbeidere å bygge sterke relasjoner med flyktninger. Tilstedeværelse tilnærmingen innebærer å være oppmerksom og engasjert i den andre personen, å lytte nøye til deres historie, å forstå deres perspektiv og å tilpasse seg til deres behov og interesser (s. 664).

Empati er en viktig faktor i relasjonen mellom sosialarbeider og klient. Empati handler om å forstå og føle med en annen persons følelser og opplevelser (Stolanowski & Rønnestad, 1997, s. 15). Det er viktig at sosialarbeideren nøyaktig innlever seg i klientens private verden, uten å la sine egne følelser og opplevelser bli bundet opp i det. Dette vil bidra til å utvikle tillitsforholdet mellom sosialarbeider og klient, og gjøre det lettere for klienten å åpne seg og kommunisere om sine problemer og behov (Costa et al. 2019, s. 87).

Ifølge Smits & Knoppers (2021) lærte sosialarbeiderne at det å være tilstede for flyktingene, å akseptere dem og å være deres guide i vanskelige situasjoner, bidro til å bygge tillit og skape et positivt miljø for relasjonsbygging. Det er også viktig å merke seg at sosialarbeiderne må reflektere over sin tilnærming og være kritiske til curriculum's innhold for å unngå objektivisering av flyktingene og å bli mer bevisste på hvordan de kan forbedre sin tilnærming (Smits, F. & Knoppers, A., 2021, s. 664).

En annen viktig faktor i relasjonen mellom sosialarbeider og klient er taktfullhet og respekt. Sosialarbeideren må behandle klienten med respekt og verdighet, og unngå å dømme eller kritisere dem. Dette vil bidra til å bygge tillit og trygghet mellom sosialarbeider og klient, og gjøre det lettere for klienten å åpne seg og ta imot hjelp og støtte (Stolanowski & Rønnestad, 1997, s. 11).

Solheim, et al. (2021) beskriver en aksjonsforsknings studie som ble gjennomført for å undersøke hvordan NAV-ansatte kunne bygge bedre relasjoner med unge brukere som hadde komplekse behov. Studiet viser at det er svært viktig å bygge relasjoner basert på tillit og respekt for å kunne gi god hjelp og støtte til disse brukerne (s. 676).

Funnet i Solheim, et al. (2021) viser at det er viktig for brukerne å oppleve at NAV-ansatte bryr seg om dem som enkeltpersoner, og at tillit og åpenhet i relasjonene kan føre til endring og bedring av deres livssituasjon. Brukerne etterlyste mer personlig kontakt med rådgiverne, og mente at de trengte mer hjelp og støtte fra NAV-ansatte (Solheim, et al, 2021, s. 676). Dette studiet viste også at en dårlig relasjon hadde motsatt effekt. Studiet har identifisert tre

hovedområder som var viktige for NAV-ansatte å fokusere på: å lytte til brukernes perspektiv, å vise empati og å vise interesse for brukernes livssituasjon. Ved å implementere disse prinsippene i sin tilnærming til brukerne, kunne NAV-ansatte bygge bedre relasjoner og gi bedre hjelp (Solheim, et al, 2021, s. 676).

Å ta hensyn til flyktingenes perspektiv er en viktig faktor for å bygge tillit og respekt i relasjonene. Funn i Solheim, et al. (2021), viser at sosialarbeidere kan bygge sterke relasjoner med flyktinger ved å tilnærme seg til relasjonsbygging fra flyktingenes perspektiv, og ved å bruke både verbale og nonverbale kommunikasjonsferdigheter. Sosialarbeiderne lærte at det var viktig å ta hensyn til flyktingenes opplevelser og å være forsiktige, men samtidig aktive og engasjerte i å delta i aktiviteter med dem (s. 663).

Utfordringer med kommunikasjon og språkbarriere kan være en hindring i bygging av gode relasjoner. Dette har vært påpekt i flere overnevnte forskinger. Smits & Knoppers (2021) påpeker at sosialarbeiderne kan takle disse utfordringene på ulike måter. Studien viser at det som er viktig er at sosialarbeidere er engasjerte og bruker både verbale og nonverbale kommunikasjonsferdigheter. Dette kan hjelpe å overvinne språkbarrierer og skape en dypere forståelse mellom dem og flyktingene. Dette kan i sin tur føre til at flyktingene føler seg mer involvert og inkludert i samfunnet. Å være forsiktig, men samtidig aktiv og engasjert i aktiviteter med flyktingene, kan også bidra til å bygge tillit og respekt, samt skape en positiv atmosfære for læring og vekst (s. 663-665).

I studien til Smits & Knoppers (2021) resulterte sosialarbeidernes innsats for å skape en positiv opplevelse for deltakerne i at ungdommene så frem til å delta på aktivitetene, og at de opplever glede og nytelse under selve aktivitetene. Studiet har også funnet fram at aktivitetene bidro til å skape fellesskap og glede blant deltakerne og deres familier, samt at de bidro til å transformere det fysiske området rundt flyktingsenteret og gjorde det mer fargerikt og levende (ss. 66-668).

Ut ifra min erfaring, en av hovedutfordringene med å bygge relasjoner i sosialt arbeid er tidspresset som ofte oppleves av sosialarbeidere. Effektivitet er en nøkkelverdi i mange organisasjoner, og det kan være vanskelig å finne tid til å bygge og opprettholde relasjoner med deltagerne. Det kan også være vanskelig å finne en balanse mellom å være empatisk og å ivareta en profesjonell distanse, og det kan være utfordrende å håndtere ulike behov og meninger fra flyktingene.

Det er viktig å nevne at relasjonsbygging ikke nødvendigvis er en tilstrekkelig løsning for å overvinne alle utfordringer flyktinger kan møte i integreringsprosessen, og at denne tilnærmingen kan ha begrensninger på lang sikt. Fra min erfaring med flyktinger, når deltakerne fullfører programmet, blir de overført til andre instanser, for eksempel NAV. Dette fører til at de mister kontakten med den tidligere kontaktpersonen de har hatt under introduksjonsprogrammet, og må bygge nye relasjoner med en ny sosialarbeider. Dette kan føre til stress og utgjøre en hindring for en vellykket integrering.

5.3 Kulturforståelse

Kultur er et begrep som brukes til å forstå likheter og forskjeller mellom mennesker og grupper, og hvordan de organiserer sine erfaringer og kunnskap gjennom systemer av verdier og betydninger (Kronenfeld, 2008, referert i Eide et al., 2009, s. 16). Begrepet kultur er fleksibelt og brukes som et verktøy til å orientere seg i en mangfoldig verden (Eide et al., 2009, s. 16).

Det er viktig å ta hensyn til kulturelle nyanser i sosialt arbeid generelt, og spesielt når det gjelder arbeid med integrering av flyktinger. Ved å ta i bruk kulturalanalytisk perspektiv kan

sosialarbeidere ta veien om menneskes forståelseshorisont og undersøke hvordan denne horisonten skapes i sosialt liv - det vil si i de konkrete situasjonene folk befinner seg i, der de henter erfaringer, former sine roller, identitet og felleskap. Kulturanalytisk innsikt rommer evnen til å forstå måten vi etablerer forskjellen på (Eide et al., 2009, s. 13) og denne evnen er svært viktig for yrkesutøvere som jobber med folk fra forskjellige land.

Fra dette perspektivet forstås "kulturen" som et begrep for verdier, kunnskaper og praksiser som flere mennesker utøver og deler, men der man tar høyde for variasjon, endring og konflikt (Qureshi et al., 2009, s. 43).

Qureshi et al. (2009) påpeker at sosialarbeidere kan bidra til integrering av flyktninger ved å se på kulturforskjeller i sammenheng med klasseforskjeller og diskriminering. Ved å være oppmerksomme på kultur-, kjønns- og klasseforskjeller kan sosialarbeidere bidra til å motvirke diskriminering og undertrykking, både innen minoritetsgrupper og mellom majoritet og minoritet (s. 43).

Qureshi et al. (2009) understreker at profesjonsutøvere i hjelpeapparatet må være bevisste på mekanismer som kan medvirke til diskriminering og marginalisering av minoritetsgrupper, som for eksempel språkbarrierer, kulturelle misforståelser eller manglende kunnskap om minoritets gruppens rettigheter og behov. En kultursensitiv tilnærming kan bidra til å skape tillit og trygghet mellom profesjonsutøveren og brukeren, og dermed øke sjansen for at tjenestetilbudet blir godt mottatt og effektivt. En kultursensitiv tilnærming kan også bidra til å redusere diskriminering og marginalisering, og å fremme likestilling og mangfold i samfunnet (s. 206).

Costa et al. (2019) viser viktigheten av å utvikle empati, kulturell og kjønns sensitivitet og følelse av tilhørighet for å bygge gode relasjoner mellom fagpersoner og flyktninger. Å ha evnen til å sette seg i andres sted og å ha "mental og affektiv smidighet" og "emosjonell intelligens" ble fremhevet som viktige egenskaper for å bygge tillitsfulle relasjoner mellom fagpersoner og flyktninger (Costa et al., 2019, s. 87). Empati, kulturell og kjønns sensitivitet er viktige for å kunne forstå og respektere ulike kulturer og bakgrunner, og dermed fremme et mer inkluderende samfunn. Å skape et miljø preget av tillit og følelse av tilhørighet kan bidra til at flyktningene føler seg mer velkommen og dermed også mer motivert til å integrere seg i det nye samfunnet.

Det er viktig at sosialarbeidere er bevisste på egne holdninger og verdier når de møter flyktninger. Dette kan påvirke måten de kommuniserer på og det tjenestetilbudet som tilbys. Det kan være en utfordring å møte mennesker i vanskelige livssituasjoner på en respektfull måte og få i stand god dialog. En kultursensitiv tilnærming innebærer å være åpen for forskjellige måter å tenke og handle på, og å respektere ulike verdier og normer. Kultursensitivitet handler også om å kunne tilpasse kommunikasjonen og tjenestetilbudet til den enkelte brukers behov og preferanser (Qureshi, et al., 2009, s. 206).

Profesjonelle må vise respekt og interesse for mangfold og kulturell tilpasningsevne som deres nøkkelkompetanse. Byråkratiske krav og pressende overlevelsesbehov kan påvirke byggingen av følelsen av tillit og tilhørighet, og det er viktig å unngå en nedlatende og/eller offerholdning overfor flyktningene og i stedet informere dem om alle deres alternativer og respektere deres beslutninger (Qureshi, et al., 2009, ss. 206).

Å bygge tillit og sosial tilhørighet krever tid og innsats fra både fagpersoner og flyktninger. Å være åpen for mangfold og kulturell tilpasning ble også identifisert som en nøkkelkompetanse for fagpersoner, og læring av språk og kultur ble identifisert som essensielt for effektiv sosial inkludering og følelse av tilhørighet (Costa et al., 2019, s. 87-88).

Det er viktig å være bevisst på utfordringer som kan oppstå i sosialt arbeid med flyktninger med tanke på kultursensitivitet. Forskningen viser at brukere med ikke-vestlig bakgrunn og deres problemer er ofte sett kun ut fra kulturforskjeller og kulturkonflikter. Dette kan påvirke profesjonelt arbeid som drives mot klienter med minoritetsbakgrunn. Det påpekes at profesjonelle kan bli unødvendig opptatt av kulturforskjeller og kulturkonflikter, og at dette kan føre til å eksotifisere og overdrive forskjellene, framfor å fokusere på selve problemet vedkommende har (Qureshi, et al., 2009, s. 213-215).

En annen utfordring er påpekt i Qureshi et al. (2009). Det understrekes at begrepet "kultur" kan lett bli en overgeneralisering når det kobles til avgrensede grupper og tillegges en homogenitet der alle "gjør sin kultur". Dette kan føre til en determinerende forståelse av kultur der det kun fokuseres på de negative sidene av innvandrede minoriteters kultur, og majoritetens negative sider aldri omtales som kultur (s. 43). Det er viktig at sosialarbeidere som jobber med flyktninger unngår slike generaliseringer.

Integrering av flyktninger i et vertssamfunn involverer ofte en prosess med å akseptere og tilpasse seg de tradisjonene og livsstilen som er vanlig i vertslandets kultur. Samtidig er det viktig for flyktningene å opprettholde sin egen identitet og kultur. Å finne en god balanse mellom integrasjon og bevaring av egen kultur kan imidlertid være utfordrende. Det er derfor av betydning for sosialarbeidere som jobber med flyktninger å være oppmerksomme på å opprettholde denne balansen.

Kulturelle forskjeller kan ha stor innvirkning på både relasjonsbygging og bruk av empowerment som verktøy. For eksempel, det kan være utfordrende for muslimske kvinner i Norge, som er et individbasert samfunn, å bli myndiggjort og involvert i utformingen av egne programmer. Dette skyldes at de kanskje ikke er vant med å ta beslutninger om sitt eget liv. I stedet for å ha den positive effekten som empowerment vanligvis har, kan dette skape stress og frustrasjon. Derfor er det viktig for sosialarbeidere å være bevisst på kulturelle forskjeller og tilpasse sin tilnærming til flyktningene deretter.

Kapittel 6: Konklusjon

I denne oppgaven var de tre hoved kunnskapsområdene innen sosialt arbeid, nemlig empowerment, relasjonsbygging og kulturforståelse, presentert og analysert med hensyn til deres relevans for integrering av flyktninger.

Empowerment representerer en verdifull tilnærming for å styrke flyktnings evne til å ta kontroll over sine egne liv og bidra til en raskere integrering i samfunnet. Dette innebærer en individorientert tilnærming som fokuserer på å bygge opp individuelle ressurser og sosial kapital, samt en motmaktstilnærming som øker bevisstheten om sammenhengen mellom individuelle og samfunnsmessige faktorer.

En god relasjon mellom sosialarbeidere og flyktninger er en grunnleggende forutsetning for etablering av tillit og samarbeid, som igjen er en nødvendig betingelse for en effektiv integreringsprosess. Å bygge opp sterke relasjoner med flyktninger krever empati og tilstedeværelse, men det er også viktig å ta tak i strukturelle og systemiske utfordringer.

Kulturanalytisk tilnærming, kulturell og kjønnsensitivitet er også nødvendige faktorer i en vellykket integreringsprosess. Sosialarbeidere må være oppmerksomme på kultur-, kjønns- og klasseforskjeller for å bekjempe diskriminering og undertrykking. Ved å ta hensyn til ulike perspektiver og tilpasse tilnærmingen til den enkelte flyktnings behov og situasjon, kan sosialarbeidere hjelpe flyktninger til å utvikle ferdigheter og ressurser som trengs for å lykkes i det nye samfunnet, og samtidig bidra til et mer inkluderende og mangfoldig samfunn.

For å oppnå en vellykket integrering, må sosialarbeidere kombinere de verktøyene de har innenfor de tre kunnskapsområdene, slik at disse supplerer hverandre. For eksempel, det er umulig å bygge en god relasjon mellom sosialarbeider og flyktning uten å være kultursensitiv og forstå kultur og verdier til den andre personen. Manglende hensyn til brukerens kulturelle forståelse, holdninger og verdier kan ha negative konsekvenser for relasjonen videre, og dette kan ødelegge integreringsprosessen.

Litteraturliste

Valgfritt pensum er markert med * Det tilsvarer 745 sider.

Askheim, O.P. (2012). *Empowerment i helse- og sosialfaglig arbeid: floskel, styringsverktøy eller frigjøringsstrategi* (1. utg). Gyldendal akademisk *112

Aveyard, H. (2014). *Doing a literature review in Health and Social Care* (3. utg.). London: Open University Press *150

Brochmann, G. (2020, juli 13). *Integrering*. Store norske leksikon. [Integrering – Store norske leksikon \(snl.no\)](#) *4

Costa, A.L., Coimbra, S., Pinto, M. Teixeira, E. G. & Caramelo, J. (2019). *Professionals' key knowledge, competence and practices to promote social inclusion of refugees*. *International Journal of inclusive education*, 25 (1) 81-93 [Professionals' key knowledge, competences and practices to promote social inclusion of refugees \(tandfonline.com\)](#) *12

Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7. utg). Gyldendal Norsk Forlag AS *272

De nasjonale forskningsetiske komiteene. (2019, mai 23). *Veiledning for forskningsetisk og vitenskapelig vurdering av kvalitative forskningsprosjekt innen medisin og helsefag*. De nasjonale forskningsetiske komiteene [Veiledning for forskningsetisk og vitenskapelig vurdering av kvalitative forskningsprosjekt innen medisin og helsefag | Forskningsetikk](#) *10

Eide, K. Qureshi, N.A., Rugkåsa, M. & Vike, H. (2009). *Over profesjonelle barrierer, et minoritetetsperspektiv i psykososiale arbeid med barn og unge*. (1. utg) Gyldendal *45

Eriksen, T.H. & Sajjad T. A. (2020). *Kulturforskjeller i praksis: perspektiver på det flerkulturelle Norge* (7. utg) Gyldendal akademisk *40

Ellingsen, T. I., Levin, I., Berge, B., Klep & C.L. (2015). *Sosialt arbeid - en grunnbok* (red) Universitetsforlaget.

Fellesorganisasjonen (FO). (2019, februar 5). *Yrkesetisk grunnlagsdokument*. Fellesorganisasjonen. [Yrkesetisk grunnlagsdokument.pdf \(fo.no\)](#)

FN-sambandet. (2022, juni 17). *Mennesker på flukt*. FN-sambandet [Mennesker på flukt \(fn.no\)](#) *5

Introduksjonsloven. (2003). Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (LOV-2003-07-04-80). Lov data: [Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere \(introduksjonsloven\) - Lovdata](#)

Javo, C. (2010). *Kulturens betydning for oppdragelse av atferdsproblemer: transkulturell forståelse veiledning og behandling*. Oslo: Universitetsforlaget *15

Maguire, M. & Delahunt, B. (2017). *Doing a Thematic Analysis: A Practical, Step-by-Step Guide for Learning and Teaching Scholars*. *All Ireland Journal of Higher Education*, 8 (3), 3351-3364. [View of Doing a thematic analysis: A practical, step-by-step guide for learning and teaching scholars. \(aishe.org\)](#) *13

Melt.st. 14. (2020,2021). *Perspektivmeldingen 2021*. Finansdepartementet. [Meld. St. 14 \(2020–2021\) - regjeringen.no](#) *5

Regjering.no (2022, mai 22,31). *Regelverk om integrering*. Regjering.no [Regelverk om integrering - regjeringen.no](#) *5

Sissel, N. M., Skreslett, A., Borchgrvink, C. M.& Gravåkmo, S. (2006). *Psykososialt arbeid med flyktningsbarn - introduksjon og fagveileder*. National kunnskapsenter [PsykososialtArbeidFlyktningsbarnVeileder.pdf \(rvtsvest.no\)](#) *2

Smits, F. & Knoppers, A. (2021). *Leader building relationships with young refugees during a sport project*. *Sport in society*, 25(3) 654-670 [Leaders building relationships with young refugees during a sport project \(tandfonline.com\)](#) *16

Solheim, J. I., Gudmundsdottir, S. Husabø, M. & Øien, M.A. (2021). *The importance of relationships in the encounter between NAV staff and young, vulnerable users. An action research study*. *European Journal of social work* 24 (4) 671-682 [The importance of relationships in the encounter between NAV staff and young, vulnerable users. An action research study \(tandfonline.com\)](#) *13

Statistikk sentralbyrå. (2023, februar 20). *Fakta om innvandring*. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/innvandring-og-innvandrerer/faktaside/innvandring> *5

Statistikk sentralbyrå. (2022, juli 07). *Personer med flyktningbakgrunn*. [Personer med flyktningbakgrunn \(ssb.no\)](#) *1

Stolanowski. A. A. & Rønnestad, M.H. (1997). *Profesjonell utvikling i psykososialt arbeid* (1. utg). Cappelen akademisk forlag *22

Thidemann. (2019). *Bacheloroppgave for sykepleierstudenter: Den lille motivasjonsboken i akademisk oppgaveskriving* (2. utg). Universitetsforlaget *19

Tranøy, K. E. (2019, februar 18). *Metode*. Store norsk leksikon [metode – Store norske leksikon \(snl.no\)](#) *2

Whitaker, L., Hughes, M. & Rugendyke, B. (2021). *Capturing practice wisdom: advancing the empowerment of women from refugee and Migrant backgrounds*. *British Journal of Social work* 51, 1296-1313 [OP-SOC1210038 1296..1313 \(silverchair.com\)](#) *17

Vedlegg

Søk og skriv skjema

Å finne en relevant artikkel for mitt formål var en utfordrende prosess, preget av mye feiling og hopping mellom ulike databaser, inkludert Google Scholar, Oria og Idun. Jeg brukte ulike grensesnitt i hver database, inkludert AND og OR, stjerner og inklusjons- og eksklusjonskriterier for å finne de relevante artiklene. Selv om disse metodene ofte ga et høyt antall treff, måtte jeg investere betydelig tid i å gjennomgå mange artikler, og i noen tilfeller var antall treff altfor begrenset etter å ha brukt "OG", "Eller", "ikke" i søkefilteret.

Etter å ha fått et tips fra en PhD-student, ble jeg oppmerksom på å bruke komma mellom hvert søkeord i Oria og muligheten for å kombinere ulike søkeord. Dette førte til at treffene ble mer relevante for mitt formål og lettere for min søkeprosess.

For å finne de relevante artiklene utførte jeg separate søk i Oria, og resultatet av søkene er vist i tabellen.

Artikkel navn og år.	Database	Søke Dato	Søkeord/kombinasjon	Antall treff før ink. Og eks.kriterier	Antall treff etter ink. og eks. kriterier	Ink. Og eks. kriterier avgrenset med:
Leader building relationships with young refugees during a sport project (2021)	Oria.no	20-01-15-02.2023	Relationshipbuilding, refugees, social work	284	13	Fagfellevruderartikkel, årstall (2018-22) Engelsk og norsk og Emne: social work
Professionals' key knowledge, competences and practices to promote social inclusion of refugees (2019)	Oria.no	20.01-15.02.2023	Refugees, integration, social work	3710	189	Fagfellevruderartikkel, årstall (2018-22) Engelsk og Emne: social integration
Capturing practice wisdom: advancing the empowerment of women from refugees and migrant backgrounds (2021)	Oria.no	25.02.23	Empowerment, refugees, social work	316	30	Fagfellevruderartikkel, årstall (2018-22) Engelsk og norsk og Emne: migrants